

František Adolf Borovský Hory Zelnavské. O Volarech

Z Ottova nakladatelského projektu „Čechy“: Čechy I. Šumava [1883], ed. F. A. Šubert a K. Liebscher

Karel Liebscher: Volary (Čechy I. Šumava [1883], s. 244)

... Bylo to asi roku 1869, když jsme dva přátelé sextáni vydali se z Prachatic do Šumavy. Neměli jsme ani jasného pojmu o tom, co to jest cestovati Šumavou a zvláště za tehdejší doby, kdy Šumava i nejbližším sousedům byla ještě temnou pevninou, již si obrazotvornost sice velmi romanticky líčila, ale k cestě do jejích pralesů a bezedných bařin ani zkušení cestovníci alpské se neodvažovali.

S veselou myslí a velmi lehkým sáčkem putovali jsme po volarské silnici do Fefrů a přes Blažejovice do Volar, tenkrát již po velkém požáru r. 1863 po většině moderním způsobem přestavěných. Na cestu jsme se neptali, vždyť jsme ani nevěděli, nač se máme ptát; šli jsme do Šumavy a byli jisti, že všechny cesty, které vedou z Prachatic jinam než k Netolicům, vedou do Šumavy ...

Volary vyskytují se v listinách dosti pozdě. V „Libri erectionum“ z r. 1384 ještě fara zdejší se nejmenuje, avšak již asi v první polovici století XV. často mluví se o důležitém stanovišti soumarů na (Zlaté) stezce Pasovské - Volarech - a r. 1506 jmenují se již „městysem“. Kostel sv. Kateřiny vysvěcen byl r. 1690, ale stával zde již dříve nějaký kostel, neboť farář byl zde již r. 1658. - Před nemnohými lety, když jednalo se vládě ústavácké o lepší rozdělení německých krajin za příčinou voleb do sněmu zemského, zřízen nový okres Volarský. Volary obdařeny asi v téže době státní školou truhlářskou a řezbářskou, ale veškerá snaha vlády nedovedla ani zadržeti ani napravití úpadek blahobytu nerozumným hospodářstvím lesním zaviněný a zbytečnými stavbami dovršený. Jindy hojně pěstoval se ve Volarech a v okolí hovězí dobytek, jenž byl hledán na všech trzích okolních měst, i tento jest nyní v úpadku a obyvatelstvu zbývá již jen chudé poláření a práce v lese.

Veliká pohroma stihla Volary r. 1863, kdy požárem zničeno šedesáte domů, škola, fara i kostel. Nová obydlí zbudována již šablonovitým způsobem novověkým a tím až na nečetné výjimky setřen ráz starých Volar. O zvláštním způsobu stavby domů ve starých Volarech promluveno bude níže. Kterou asi dobou nynější Volaři v krajině této se usadili a zdali z Bavor nebo ze Štýrska přišli, určitě stanoveno býti nemůže; někteří tvrdili dokonce, že jsou to zbytky římské kolonie, což arci i povrchnímu pozorovateli planou domněnkou býti se jeví ...

Že nynější Volaři ze zemí Alpských a nejspíše ze Štýrska přišli, tomu nasvědčuje postava jejich, zvláštní jejich podřečí, v mnohých závažných věcech od bavorského rozdílné a zvláště způsob stavby dvorců i domků. Po zmíněném již požáru r. 1863 nahrazena většina starých budov v městě Volarech stavbami podle obecného nového způsobu, jen menší část požárem ušetřená jeví se v podobě staré. Jest to - až na malé odchylky k nimž potřeby místní nutily - způsob stavby Alpské. Stavení pro obydlí hospodářovo bývá obyčejně bez patra, ale značně široké, až i 15 metrů.

Vchod je skoro vždy uprostřed strany průčelní, obrácené do ulice; kde jsou v městě při obydlí hospodářská stavení, jest často zřízen vedle budovy pro obydlí zvláštní vjezd do dvora. Síňec zaujímá buď celou přední čtvrt' domu, nebo jest úzký a po obou stranách jeho jsou dveře do světnic. Mimo kuchyni a společnou velkou světnici bývá zde hospodářův přístěnek a jedna nebo dvě komůrky pro čeled'.

Řídké jsou budovy jednopatrové; tu pak vedou téměř zpravidla do vyššího patra schody zvenčí, a sice obyčejně na pavlačku nad dolejší vchodem. Mimo základy a nízkou podezdívku jsou domy celé z mohutných klád, otesaných pouze na stranách, kde na sebe připadají. Nejnápadnější jest střecha. Nízký krov zbudován jest ze slabých, neotesaných trámů a tyček se sklonem asi 22 stupňů a pokryt jest štěpinným šindelem (bez ryh) i přes 1 metr dlouhým, přes nějž po celé délce střechy často dosti hustě upevněny jsou tyčky a celá střecha pak zatížena kamením. Před obydlím selských statků v okolí Volar bývá z kmenu vydlabané koryto, do něhož po dřevěných žlábcích neustále čistá horská voda stéká.

Více než v městě Volarech zachoval se starý ráz budov v nejbližším jeho okolí, jež plno jest roztroušených, osamělých dvorců, pojmenovaných obyčejně jako u králováků podle křestního jména nebo příjmení některého z dřívějších majetníků. Tak jsou zde na příklad dvorce zvané: Sippelhof, Brixhof, Pinsker Toni, Praxl, Kasper, Schoberhof a mnoho jiných. Také seřazení všech hospodářských budov jeví vzor Alpský; hleděnoť při nich hlavně k umístění četného dobytka, poněvadž pro úrodu skrovných a chudých rolí netřeba velkých budov. Dvorec mívá podobu obdélníku, jehož jedna kratší strana tvoří průčelí a k druhé přiléhá zahrada (spíše zelinná než ovocná) nebo palouk. Střed tvoří nádvoří, celé levé straně vystavěny jsou skoro všechny budovy, obyčejně pod jedním krovem. Vedle obydlí jest stáj s jeslemi postavenými směrem od dveří k oknu, tak že dveřmi ze dvora vchází se jako do ulic, v nichž stojí dobytek, vždy řada k řadě hlavami obrácená. Kolik takových párů řad, tolik vchodů do stájí. Pak následuje stáj pro jalový dobytek a stáj pro ovce. Celou řadu končí stodola obyčejně o jedné perně a s úzkým mlatem. Na pravé straně dvora bývají otevřené kůlny na hospodářské náradí a kde shotovují dřevěnky nebo dřevěný drát a podobně, mívají zde uzavřenou dílnu; ostatně robí se dřevěnky a podobné věci skoro jen v zimě a pak děje se to v teplé velké světnici. Uprostřed dvora jest vždy hnojiště.

Volaři jsou lid otužilý, pracovitý a poctivý, ale neobyčejně surový a rvavý. Odlučující se i od nejbližších svých sousedů, brousí mrav a vtip svůj jen v obcování se sobě rovnými, kýž div tedy, že v ohledu tom zůstali na stupni velice nízkém. Téměř za zradu na domově považuje se, vyvdá-li někdo dítě do cizí obce, nebo přiřzení-li se někdo na volarský statek. Žádný mladík z okolí neodvážil by se za děvčetem volarským a nejméně k muzice. Rvačka, při níž krev teče a nezřídka i život se utratí, jest jim pouze „a kloan G' spoass“ - malý žert. Při poslední návštěvě Volar usedl jsem ve slušném hostinci „U města Lince“ v jídelně mezi honorací a hostinský přinesl návštěvní knihu se žádostí, abych se do ní zapsal. Na počátku knihy mají vypsány z rozličných spisů posudky o Volařích a zvláště o jejich mravech, a přítomní hosti trpce si mně stěžovali, že se jim často křívda děje, jmenovitě pověstmi o jejich surovosti. Mezi tím zaléhal k nám z vedlejší nalévárny hluk a křik, v to rány na stůl, zpěv a výskot, jenž i nás přehlušoval. Ptal jsem se: „To jest zajisté nějaká opilá společnost?“ „Nikoliv,“ odvětil hostinský, „to se jen dva zdejší sousedi baví.“ -

Pro zvláštní způsoby, pro odlučování se od sousedů a pro neobyčejnou konservativnost pokřtil je německý novelista Messner, rodák prachatický „šumavskými Čiňany“, kterýž přezdév brzy se ujal k veliké mrzutosti Volarů. - Jest ku podivu, že nevyvinul nebo neudržel se u nich zvláštní kroj, muži i ženy šatí se tím nevkusným způsobem selského lidu v celém okolí Prachatic. Jen jednu zvláštnost nesmím pominout. Řádný hoch Volarský nevyjde ani na krok z domu bez nože v holine, aby vždy hotov byl k „malému žertu“. - Do nedávna byli Volaři proslulí v celých jižních Čechách jako pytláci; někdy v celých tlupách pořádali v cizích, zvláště Švarcenberských revírech pravidelné hony a běda tomu, kdo by se jim byl na odpor postavil! V poslední době učiněna hlavně četnictvem libovůli této přítrž.

Karel Liebscher: Selský dvůr ve Volarech (Čechy I. Šumava [1883], s. 244).